

FTAXP 14.35.09

КОМПОЗИЦИЯ ПӘНІН «КӨРКЕМ ЕҢБЕК» ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫНА САЙ ОҚЫТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

М.Б. Джанаев

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан
miyat53@mail.ru

Мақалада болашақ суретші-педагог мамандарды даярлауда композицияны жаңа көркем еңбек бағдарламасына сай оқыту мәселелері қарастырылады.

Кіріктірілген жаңа «көркем еңбек» оқу бағдарламасы суретші педагогтерді даярлауда композицияны визуалды өнер; сәндік-қолданбалы өнер; дизайн және технология білім бағыттарында оқытуды және оқу мазмұнының күрделі кешенін, шығармашылық оқу тапсырмаларын, құрылымдық-конструктивтік, сондай-ақ мәндік контекстерін белгілі бір жүйеде талап етеді.

Зерттеу нәтижесінде білімгерлердің композициялық шығармашылық қабілеттері мен кәсіби даярлықтарын жан-жақты дамытудың табиғи интерактивті оқыту тәсілдері анықталды.

Сондай-ақ, көркем қызметтің үш негізгі конструктивтік, бейнелеу және сәндік түрлерін айқындаудың жүйелеуші принциптері мен тәсілдерінің негізінде білімгерлердің педагогикалық-шығармашылық шеберлігін дамыту әдістері белгіленді. Көркем қызмет түрлері және олардың кірігуінің түрлі тәсілдері мен техникаларын қолдануды қамтамасыз ететін көркем қызметтің үш негізгі түрлерінің композицияны оқытудағы жүйелеуші мүмкіндіктері көрсетілген. Білімгерлердің көркем шығармашылық композициялық қабілеттерін жеке тұлғаның шығармашылық сапасын қалыптастыру үрдісінде мақсатты бағдарлы түрде дамыту негіздері талданған.

Түйін сөздер: композиция, көркем еңбек, визуалды өнер, сәндік-қолданбалы өнер, дизайн және технология, көркем білім, қабілет, дамыту.

Кіріспе

Соңғы жылдары еліміздің бастауыш және негізгі мектептеріндегі оқу мазмұнын жаңарту мақсатында бастауыш мектептегі «Бейнелеу өнері» мен «Еңбекке баулу» және негізгі мектептегі «Технология» пәндерінің негізінде кіріктірілген жаңа «Көркем еңбек» пәні енгізілгені белгілі [1;]. Бұл жағдай осы пән суретші-педагог мамандарын даярлау білім жүйесінде де түрлі зерттеулер мен педагогикалық талаптарды қажет етеді. Көркем педагогика мен педагогикалық өнертану салаларында да түрлі мақсат-міндеттерді, оқу бағдарламаларын, оқыту технологияларын мен әдіс-тәсілдерін түрлі деңгейдегі өзгерістер бойынша жаңа форматта қарастыруды талап етері сөзсіз. Жалпы қарапайым талаптар болып көрінгенімен бұл талаптар сан қилы шығармашылық ізденістер мен зерттеулерді алға шығарып отыр. Бұл мәселелерге үстіртін қарауға болмайды.

Аталған өзгерістер мен көркем педагогикалық проблемалар өте күрделі мақсаттарды шешуді міндеттейді. Білім беру мемлекеттік стандарттарына сәйкес типтік оқу және жұмыс бағдарламалары мазмұндары мен оқыту жүйесіндегі өзгерістерде де кейбір сәйкессіздіктер байқалуда. Мұны жалпы орта мектептер мен жоғары оқу орындарының оқыту тәжірибесінен байқауға болады. Бұл мақсаттар болашақ мамандарды даярлауда композиция пәнін көркем еңбек бағдарламасына сай жаңа оқыту технологияларымен, интерактивті тәсілдермен оқыту мәселелерін де қамтиды.

Негізгі бөлім

Көрсетілген мәселелермен қатар осы бағытта педагог мамандар даярлауда да түрлі талаптар туындап отырады. Мысалы, аталған «Көркем еңбек» пәні енгізілуіне байланысты педагог-мамандар даярлауда композиция пәнін оқыту мазмұнын мен оны оқыту әдіс-тәсілдерінде де, өзіндік жаңа бағдарлы оқу-тәрбие жүйесі қалыптасады. Айталық, композиция пәні 1) визуалды өнер; 2) сәндік-қолданбалы өнер; 3) дизайн және технология сияқты «Көркем еңбек» (негізгі мектепте) пәнінің білім беру бағыттарын қатар қарастырады.

Бастауыш және негізгі мектептің мазмұнын жаңарту аясында бастауыш мектептегі «Бейнелеу өнері» мен «Еңбекке баулу» және негізгі мектептегі «Технология» пәндерінің мазмұнын

негізінде әзірленген кіріктірілген жаңа «Көркем еңбек» [2;] пәні педагог-мамандар даярлауда композицияны осы білім бағыттарының (визуалды өнер; сәндік-қолданбалы өнер; дизайн және технология) әрқайсысының білім мазмұны бойынша кең және күрделі кешенді оқыту мазмұны мен жолдарын, оқыту шығармашылық талаптарды, оны оқытудың құрылымдық, конструктивтік мазмұндық өзгерістерін белгілі бір жүйеде қарастыруды қажет етеді. Мысалы, сурет, живопись, композиция пәндерін болашақ суретші-педагог мамандарға оқытудың бұрынғы дәстүрлі жолдары мен әдістерін сол күйінде осы оқыту бағыттарында (визуалды өнер; сәндік-қолданбалы өнер; дизайн және технология) қолдану мүмкіндіктері кейбір мәселелерде шектеулі. Бастауыш және негізгі мектептерде оқу мазмұнын жаңарту мақсатында енгізілген кіріктірілген жаңа «Көркем еңбек» пәнінде аталған пәндермен байланысты бейнелеу өнері негіздері және бұл пәннің эстетикалық, өнертанымдық, көркем образдық мазмұнды бастаулары толыққанды қарастырылмаған.

Жаңа кіріктірілген «Көркем еңбек» пәнінің мазмұны, мақсаты мен оқыту әдістері туралы ғалымдар мен практик педагогтер (Тәңірбергенов М.Ж., Умаралиева Л.М., Байдалиев К. А., Давлетова Б. Е., Чукалин В.Г., Танбаев Х.К., Велькер Е.Е., Лосенко О.С., Абдыкадыров А.О., Тоқсанбаева А.) түрлі пікірлер айтады [3; 4; 5; 6; 7]. Мысалы, педагог-ғалымдар Тәңірбергенов М.Ж., Умаралиева Л.М.: «Жалпы білім беретін мектептердің оқушыларына ұсынылып отырған «Көркем еңбек» пәнінің оқулығын қайта қарап, жоғары оқу орнынан әдіскер ғалым, мектептен тәжірибелі ұстаз, шебер суретші авторлық бірлестігінде дайындалса, Қазақ бейнелеу өнеріне деген сый-құрмет жанданып, жастар мәдени құндылықтарымызды ұлттық көркем білім арқылы нәр алар еді» [3; 321] деп өз дәлелдерін айтса, педагог Байдалиев К.А. «Екі оқу пәндерінің кіріктіріле құрылған мақсаты мен білім беру мазмұны арасында үйлесімділіктің толық анықталмағаны және қисынсыздықтың белгілері айқындалып отыр» [4; 68] және сонымен қатар «Қорыта айтқанда, пәннің білім беру бағдарламасындағы оқытудың жаңа әдіс-тәсілдері бөліміндегі ұғымдық аппараттардың орнықсыз, тұрақты емес анықтамалары жиі байқалады. Оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерінің теориялық және әдістемелік негіздері толық анық, нақты жүйеленбегені байқалады» [4; 73] деп, өз талдауын жасайды. Ал, біздің ойымызша ең басты мәселе визуалды сауаттылық, құрылымдық схемалық әрекеттер басым орын алып, өнер пәндерін оқытудың негізгі мақсаты - оқушылардың көркем образды қабылдау және оны өз жұмыстарында мүмкіндіктерінше сомдау қабілеттерін жүйелі дамыту принциптері жан-жақты қарастырылмаған. Визуалды көркем өнер бөлімінде эстетикалық тәрбие мен көркем пластикалық тәсілдер толыққанды орын алмаған. Бұл - біздің түсінігімізде орны толмас олқылық.

Демек, бұл өзгерістер жағдайында композиция тақырыбы мен мәселелері бейнелеу өнері теориясы мен оны оқыту әдістемесінде, көркем білім мен педагогикалық өнер тануда маңызды зерттеулер мен ізденістерді қажет етеді. Ал Б.М. Неменский бағдарламасында (2006) бұл мәселелер неғұрлым толық мәнде орын алып, жан-жақты интегративті оқытуды өмірмен байланыстыра отырып рухани, мәдени, көркем эстетикалық, әлеуметтік мазмұнды мәселелерді қамтиды. Мәселен, онда былай деп тұжырымдалған: «Программа «Изобразительное искусство и художественный труд» является целостным интегрированным курсом, который включает в себя все основные виды искусства: живопись, графику, скульптуру, архитектуру и дизайн, народное и декоративно-прикладное искусства, зрелищные и экранное искусства. Они изучаются в контексте взаимодействия с другими искусствами, а также в контексте конкретных связей с жизнью общества и человека. Систематизирующим методом является выделение трех основных видов художественной деятельности для визуальных пространственных искусств: конструктивного, изобразительного и декоративного. Эти три вида художественной деятельности являются основанием для деления визуально-пространственных искусств на следующие виды: изобразительные искусства – живопись, графика, скульптура; конструктивные искусства – архитектура, дизайн; различные декоративно-прикладные искусства» [8]. Сол себепті де, болашақ педагогтерді даярлауда композиция пәнін оқыту барысында осы бағыттағы зерттеу нәтижелері мен жетістіктерін дәстүрлі оқыту әдістемесімен қатар қолданысқа ендіріп оңтайлы шешім жасау маңызды.

Алдыңғы мақаламызда айтқанымыздай, композиция көркем шығармашылықтың түрлі теория мен тәжірибе, дағды мен шеберлік, мазмұн мен форма, ой жүйе мен түйсік, образдық пен көркемдік, құрылым мен гармониялық үйлесім, бейнелеу элементтері мен құрал тәсілдер т.б. сан

қырлы жақтарын осы оқыту бағыттарында (визуалды өнер; сәндік-қолданбалы өнер; дизайн және технология) түрлі мақсаттар мен жағдайларда қарастырыры сөзсіз. Композициялық көркем пластикалық әдіс-тәсілдер мен көркем қызмет мәселелері және композицияны оқытудың түрлі жолдары Глинская И.П., Даниэль С.М., Лабунская Г.В., Шорохов Е.В., Щербаков В.С., Щербаков А.В. т.б. ғалымдар еңбектерінде жан-жақты қарастырылған [9, 10, 11, 12, 13, 14].

«Көркем еңбек» пәні оқу бағдарламасының ерекшеліктері бойынша түсінік хатта «Жаңартылған оқу бағдарламасы бойынша оқыту оқушылардың өнер мен технология саласындағы функционалды сауаттылықты қалыптастыруға бағытталған, пәндік білім мен түсініктерін, тұлғалық, практикалық, көркемдік, зерттеу және коммуникативтік дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді, әлемді эстетикалық қабылдауын дамытады» деп көрсетілген [15]. Олай болса, композицияны аталған оқу бағдарламаларына сай оқыту мен осы мәселелерді зерттеуде теориялық өнертанымдық, философиялық, педагогикалық, психологиялық ғылыми ізденістермен қатар «Көркем еңбек» пәні оқу бағдарламасының ерекшеліктері өзара комплексті байланыста жүйелі түрде қарастырылуы тиіс. «Композиция шығармашылық процесте орындалатындықтан білім мен шығармашылық қызмет байланысында өнер түрлері мен көркем қызмет түрлерінің поликөркемдік интеграциясы орын алады» [16; 228]. Композиция пәні көркем өнер түрлеріне қатысты жалпы білім беру саласына жатады және визуалды өнер, сәндік-қолданбалы өнер, дизайн және технология бағыттарының толық қанды меңгерілуімен қатар осы сала педагог маманын қалыптастыруда жан-жақты мүмкіндік ашады. Визуалды өнер, сәндік-қолданбалы өнер, дизайн және технология бағыттарының әрқайсының өзіндік ерекшеліктерімен қатар, олардың өзара сәйкестік тенденциялары да түрлі мамандық-спецификалық айырмашылықтарымен бірге осы педагог мамандардың жалпы және профессионалдық даярлықтарына да тәуелді болып келеді.

Кез келген көркем өнер нысанымен бірге оның көркем бейнелік тілі де белгілі бір деңгейдегі теориялық білімді, практикалық тәжірибелік машық пен дағдыны, көркем эстетика мен техникалық амал-тәсілдерді толыққанды меңгеруді қажет ететіндігі түсінікті. Мысалы, В.А.Малетин Бавария мектептеріндегі көркем білім тәжірибесінен мынадай тұжырым айтады: *«Школьники способны оформлять собственные эмоции, опыт и идеи в художественном изображении. При этом способ передачи впечатления от увиденного может варьироваться от реалистичного исполнения до субъективной трактовки. В художественном процессе они пользуются основными средствами (сырьем и материалами, инструментами и приборами, методами и технологиями) и применяют свои знания, умения и навыки. Наиболее важную роль при этом играет осознанное и целенаправленное применение основных элементов изображения, принципов их расположения и выражения. Школьники в состоянии не только адекватно решать поставленные задачи, но и самостоятельно формулировать новые»* [17; 300].

Мұнда В.А.Малетин Германиядағы көркем білім жүйесі эстетикалық тәжірибені місе тұтатындығын айтады. Германиядағы көркем білім жүйесі америкалық философ және педагог Дж.Дьюи ғылыми деректеріне сүйене отырып эстетикалық тәжірибенің әлеуметтік, қоғамдық және күнделікті тұрмыспен тікелей байланыстылығына негізделеді. Яғни, бұл елде өнер сабағының концепциясы - эстетикалық тәжірибені оқушыларға қабылдау, әрекет және ой арқылы сіңіру. Өнер сабағындағы мақсаттар визуалды көркем қызметтің барлық түрлерін қамтитындығын айта келіп, онда: иллюстрацияның, пластикалық құралдармен жұмыс істеудің, графиклық, кескіндемелік кеңістіктік және пластикалық салалардағы дизайн мен сәулеттің орын алатындығын көрсетеді. Эстетикалық тәжірибенің немесе көркем білімнің өмірмен байланыстылығы басты міндет екендігі айқындала түседі. Мұнда балалар өздерінің жеке дара және әлеуметтік саналарына сай өнер түрлері мен оның мазмұнына талдау жасап өз тұжырымдарын саралайды. Өмірдегі жағдайлар мен құбылыстарға көңіл бөлу арқылы қызығушылық тудыру эстетикалық қабылдауға мүмкіндік береді. Көркем шығармашылық үрдіске эмоционалды әрекеттену, қиялды ояту мен әрекеттендіру, белгілі нәрсеге жаңаша көзқараста қарау дағдылары да қалыптастырылады. Бұған қоса эстетикалық сомдауда эстетикалық тәжірибені бекіту әдістері қарастырылатындығы да айтылады. Осы В.А.Малетин көрсеткен германиялық тәжірибе негіздері - Б.М.Неменский, Б.П.Юсов ғылыми еңбектерінде бұрыннан айтылған дәлелді мәселелер. Сондай-ақ, бұл айтылған мәселелер интеграциялық мәселелермен байланысты. Қажетті дерек ретінде Ресей көркем оқыту жүйесінен мысалдар келтірейік. Көркем білімдегі интеграция

туралы педагог ғалым Радомская О.И. «Интеграцию в процессе освоения искусства следует рассматривать не только как условие освоения материала, но и как форму организации урока, занятия, художественного события, то есть как педагогическую технологию. Интегрированный подход к процессу организации и проведения уроков и дополнительных занятий с детьми в общеобразовательной школе предполагает сотворение эмоционального, образного, культурного, национального, природного мира ребенка с помощью разных видов искусства в условиях их взаимодействия с различными областями знаний; формирование представлений о взаимосвязи как основе развития мира, искусства, науки и человека; развитие философского мышления в осмыслении искусства, жизни, природы» [18; 196] деп түйіндейді.

Бұл тұрғыда шетел педагог ғалымдарының да зерттеулері дәлелді нұсқа бола алады. Айталық, Freedom and obedience in western education атты мақалада педагог ғалымдар Martin-Sanchez, Flores-Rodriguez жаңа өнеркәсіптік жүйелер мен қазіргі батыс мектептерінің функционалдылығы арасындағы өзара байланыс және оқыту мен тәрбиенің жаңа сыни және еркіндік бағытта даму тенденциялары туралы зерттеу жасайды [19]. Олар мақалада қазіргі азаматтардың қызығушылықтары мен талаптары неғұрлым жоғары сатыға көтерілу жағдайында, мемлекет институттары жаңаша құндылықтарға ұмтылыстағы постмодернистік қоғаммен бетпе-бет тіресуде екендігін айта келіп, мұнда мектептерде пайда болған демократиялық, әлеуметтік және еңбек дискурсындағы қарама-қайшылықтар жатқандығын көрсетеді. Болашақ мұғалімдерді даярлауда білімдер мен әлеуметтік жауапкершілік енгізілуі тиіс екендігін және сыни тұлғалық қабілеттілікті дамыту қажеттігін айтады. Сыни педагогика мен білім жеке тұлғалық жетілуді эволюцияландырып өзіндік ойлауды дамытуды талап ететіндігін көрсетеді. Қорытындылай келе, ғалымдар бұл эстетикалық, моральдық және интеллектуальдық мәндегі эмансипациялық және босанушылық, поэтикалық тәрбие болуы тиіс деген көзқарас білдіреді. Мұнда эстетикалық, моральдық және интеллектуальдық мәндегі эмансипациялық және босанушылық, поэтикалық тәрбие маңызы біз үшін өнер, көркем қызмет түрлері мен олардың интеграциясы арқылы оқытуда көркемдік-шығармашылық композициялық ой-жүйені дамыту мүмкіндіктері мен сәйкестік байқалады.

Ал Канада ғалымдары N.Land, M.Montpetit «Мектепке дейінгі білім педагогі ретінде педагогикалық (руханилық пен толықтық туралы) әңгіме жүргізу» («Doing pedagogical conversations (with spirituality and fat) as pedagogists in early childhood education») тақырыбындағы мақалаларында суретші-педагог сапасында білім берудегі педагогикалық әңгіме жүргізуде руханилық мәселелер туралы ізденіс жасай отырып әдетті, күнделікті педагогиканың балалар рухани білім тәжірибелерін қалыптастырудағы пост-дамытушылық жолдарын қайта ой елегінен өткізуді мақсат етеді. Рухани білім арқылы ойлау ерекшеліктеріне көңіл бөлу үшін бәрімізге ортақ теориялық әрекетті мүлде басқа тәсілдермен белсендіруіміз қажет екендігін меңзейді. Руханилықтың доминанттық концепциялары балалардың рухани білімдері қатынасын адам мен дамуға қатысты бағдарлы қалыптастыратындығын бөлісеміз деп өз тұжырымдарын жасайды. Біз педагогикалық әңгімелер мен сөздерді не туындататынын және біздің педагогикалық ролімізде не сұралатындығын белсендіреміз деп, педагогикалық сөзбен әңгіменің рухани көркемдік маңызын айқындай түседі [20]. Әрине, бұл мәселелер - композициялық білім беруде ой белсенділігін ынталандыруда ескерілетін педагогикалық тұжырымдар. Жоғарыдағы талдаулар негізінде біз интерактивті әдістемелер мен көркем оқыту технологиялары жас буынды шығармашылық пен өмірге бейімдейтіндігін айқындай түсеміз. Ал осындай бағыттағы мектептік көркем білім болашақ көркем білім педагогтарын даярлауда аса маңызды ғылыми нәтижелерге сүйенеді. Болашақ мамандар осы қазіргі жаңа дәуір және кіріктірілген жаңа «көркем еңбек» оқу бағдарламасы визуалды өнер; сәндік-қолданбалы өнер; дизайн және технология білім бағыттарында білім негіздерін игерулері ләзім. Бұлардың бәрі белгілі бір дәрежеде композициялық көркем білім мен тәжірибені талап етеді.

Кіріктірілген жаңа «Көркем еңбек» оқу бағдарламасы педагогтерді даярлауда композицияны визуалды өнер; сәндік-қолданбалы өнер; дизайн және технология білім бағыттарында оқытуды және оқу мазмұнының күрделі кешенін, шығармашылық оқу тапсырмаларын, құрылымдық-конструктивтік, сондай-ақ мәндік контексттерін қарастырады. Сондықтан композициялық сауаттылық - бұлар үшін ортақ диалектикалық және дидактикалық маңызды мәселе. Композициялық қабілет пен шеберлік осы пән мазмұнына сай белгілі бір

деңгейде қажетті теориялық білімді, көркем танымды, амал-тәсілдерді жүйелі қарастыруды міндеттейді. Әр бағыт мазмұнына сай білім, білік, икемділік пен дағды, көркемдік шеберлік, көркем эстетика мен техникалық әдіс-тәсілдер қажет. *«Первое основное правило должно быть установлено студенту с самого начала учебы – это впечатление, замысел, образ, сюжет, увиденный или прочитанный когда-то, в первую очередь лежит в основу основ композиции. Эскиз должен содержать решение живописной и тональной задачи, выявление идеи и характера произведения, передачи настроения, выявление выразительного движения и т.д.»* [21; 63].

Демек осы пән мақсаттарына сай композицияны оқытуда білімгерлерге оның әдіснамалық негіздерін игерту шешуші талаптардың бірі болып саналады. Бұл тұрғыда кезінде Кеңес одағы шеңберінде Б.М.Неменскийдің жетекшілігімен толыққанды эксперименталды тәжірибеден өткізіліп енгізілген «Бейнелеу өнері және көркем еңбек» бағдарламасының басты тұжырымдары лайықты орын алғаны жөн [8]. Мұнда пән құрылымы мен пәнді оқыту әдістемесін жасаудың негізгі идеялары мен принциптері мамандар даярлауда композицияны оқытудың жаңа бағыттарын анықтауға толық мүмкіндік береді. Олар, бірінші топ - өнермен айналысу, көркем дамыту (мәдениет), шығармашылық. Осыған сәйкес оқыту пәнінің мақсаты өнер, өмір сүру формасы ретінде алынады. Мұнда барлық өнер мен өмірдің өзара байланысының түрлі формалары қамтылған. Сонымен қатар мұнда білім мазмұнымен баланың шынайы интеллектуалдық және эмоционалдық дамуын рационалды үйлестіру мақсатында келесі негізгі екінші топ – көркем өнерге ынталандыру, өнермен қатынас орнатудың кезеңдер үштігі тұтастық, бөлінбестік, эмоционалдық кезеңдері енгізілген. Бұл кезеңдер көркем образдық тұрғыда білімге ынталандыру, өнер мен көркем еңбек түрлері арқылы, өмірге, шығармашылыққа баулу бастаулары болып табылады. Олар - алғаш көркем тәрбие негіздері, келесі көркем ойлау негіздері, көркем сана негіздері.

Аталған бағдарламада өнердің адам өмірі барлық сфераларына қатынасы мен араласының формасын неғұрлым әрекетті сезіну үшін келесі негіздер үштігі енгізілген. Олар көркем ой негіздер үштігі: конструктивтік, бейнелеушілік және декоративтік көркем қызметтің үш формасы түрінде. Сонымен қатар көркемдік ой мен сана үш элементінің көрінісі ретінде де байқалады. Бұлар адамның көркемдік қызметі мен көркемдік ой-санасының басты көрсеткіштері. Осы тұрғыда композиция үшін бұл үштіктер өте маңызды спецификалық белгі болып табылады. Композиция - сабақ түрлерінде өнердің көпқырлы функцияларын көркем ой сферасының функциялары арқылы осы үш негіз қоғам өмірінің маңызды формалары екендігін анықтай түседі. Өнер - адамзаттың алмастырылмас өздік санасы және өзін ұйымдастыру, өзін ынталандыру формасы.

Көркем білім жүйесінде өнер түрлерімен айналысуда жеке тұлға рухани дамуының негізі - педагогиканың прогрессивті концепциялары маңызды орын алады. Б.М. Неменскийдің бейнелеу өнері мен көркем еңбек арқылы тәрбиелеу концепциясы осы оқу бағдарламаларында кіріктірілуі қажет. Біз мұнда Б.М.Неменский зерттеулерінде қарастырылған тәжірибені негізге ала отырып, көркем эстетикалық тәрбие талаптарын алға қоямыз.

Сондықтан көркем білім мәселелерінде оның тарихи кезеңдеріне жүйелі талдау жасалуы тиіс. Осы жаңа талаптарға сай педагогикалық тәжірибелер мен оның нәтижелеріне статистикалық өңдеулер жасалуы қажет.

Композиция пәні, бейнелеу мен визуалды өнер түрлері бойынша практикалық сабақтар, бұл – білімгерлерді өз бетінше кәсіби қызмет пен шығармашылық ізденіске баулу жолдарының бірі болып табылады. Өнер пәндерінің бейнелеу тәсілдерін меңгеруде теориялық және практикалық мәселелер қатар орын алады. Мысалы, Ресей білім академиясының көркем білім институтының ғылыми қызметкері Е.И.Васильева мынадай тұжырым айтады: *«В любом виде художественного языка необходимо овладение определенной суммой теоретических знаний, художественной эстетики и технических приемов, отработанных на практике»* [22; 2]. Сондықтан болашақ мамандар даярлауда композицияны оқытудың жаңа технологияларын қарастыру маңызды.

Композиция пәні сабағында интербелсенді технологияларды қолдану теориялық әдістемелік және тәжірибелік практикалық ізденіс жұмыстарын қажет етеді. Инновациялық технологияны композиция сабағында қандай жағдайда, қалай қолдану қажеттігі алдын ала талданды. Интербелсенді әдіс-тәсілдерді сабақ тақырыбымен, мақсатымен үйлесімді қолдану

композиция сабағының өнер танымдық, көркемдік мазмұнын арттыра түседі. Шығармашылық композициялық пәннің практикалық сабақтарын оқытуда осындай көптеген педагогикалық, өнертанымдық, психологиялық, пәндік мазмұндық сұрақтар туындап отырады. Бұл орайда біз талдау жасай отырып, композициялық шығармашылық үрдісте Тони Бьюзеннің табиғи оқыту әдістемесін (БТОӘ) қолдану мүмкіндігін талдап қарастырдық. Білімгерлерге интеллект-карталар арқылы композициялық көркемдік ой-жүйе қалыптастырып, құрылым бейнелік-пластикалық мінездемесі арқылы көркем образды сомдау жолдарын көрсеттік. Т.Бьюзеннің еңбегінде «... для использования всех возможностей мозга нам нужно составлять конспекты и прибегать к методам организации мыслей, которые опираются не только на слова, цифры, порядок и линейную структуру, но и на цвета, размеры, зрительные ритмы, ощущение положения тела в пространстве и так далее – другими словами, на интеллект-карты!» деп айтылған [23; 137]. Сабақта Т.Бьюзеннің табиғи оқыту әдістемесіне сүйене отырып зат пішіндері қатынастарымен қатар композициялық элементтер: контрастар, баламалар, симметрия, ассимметрия, бейнелік ырғақтар, сызықтық құрылымдар, түстік үйлесімдер мен заттардың уақыттық кеңістікте орналасуын ескеріп, көркем ойды ұйымдастыру шығармашылық мақсаттары қойылады. Мұндай интерактивті тәсілдер бейнелі интеллект-карталар мен бейнелік көру образдарынан құралады. Осы негізде оқыту жағдаяты білімгерлерді шығармашылық белсенділікке ынталандырады.

Білімгерлер теориялық білім мен практикалық бейнелеу тәсілдерін игеруде көркем бейне мінездемесін есте сақтау мен оны қайта репродукциялауда қажетті нәтижелер көрсетеді. Интербелсенді әдістерді қамтитын көркем бейнелік дағдылар мен бейнелеу шығармашылығын қалыптастыру мақсатында түрлі жаттығу тапсырмалары мен тренингтер орындалады. «Шексіз шығармашылық қабілет» тренингі арқылы психологиялық ахуал қалыптастыру білімгерлердің композициялық мәдениетін дамытады. Көркем шығармашылық бейнелік тренингтер білімгерлердің уақыттық-кеңістіктік пластикалық сезімдерін қалыптастырады. Өздері орындаған жұмысты қайтадан еске түсіру, елестету арқылы көркем бейнені есте сақтап, репродукциялау қабілеттерін дағдыландырып отырды. Белсендіру жаттығулары білімгерлердің композициялық көркемдік қызметтерін белсендіріп, тапсырманы шығармашылықпен орындауға ынталандырады. Мұндай интербелсенді тәсілдер білімгерлердің өз тәжірибелерін пайдалана отырып жаңа шешімдер қабылдауына мүмкіндік береді.

Жоғарыда көрсетілген ғылыми еңбекте, зерттеуде өнерге негізделген әлеуметтік және шығармашылық мүмкіндіктер мен тәсілдер орын алады. Мұндай өнерге негізделген шығармашылық қабілетті дамыту мәселелері басқада шетел ғалымдарының (Barone, T. & Eisner, E. W., Chilton, G. & Leavy, P.) ғылыми еңбектерінде өнерге негізделген зерттеулер мен зерттеу тәжірибелері, әлеуметтік зерттеулер мен шығармашылықтың бірігу тенденциялары қарастырылған [24, 25]. Әдетте нысанды көркемдік қабылдау дағдысы белсенді шығармашылық қызметке тәрбиелеп, білімгердің эмоционалдық көңіл - күйіне ықпал етеді. Бейнеленетін нысанды әсерлі қабылдау, заттарды түрлі ракурста тікелей алдынан, жанынан, үстінен, астынан толық пішінде елестету, еске түсіру арқылы бейнелі елестету кеңістіктік, түстік тондық үйлесімдік қызықты шешімдер жасауға және шығармашылық қиялға еркіндік береді. Зат түстерін елестетіп еске түсіру, түс реңктерінің өзгерістерін бақылап, шабытты қолдану түстердің мазмұндық үйлесімін айқындауға жол ашады. Нәтижесінде композициялық қызметтегі қуат, ес, шығармашылық мүмкіндіктер жүйесі туралы таным қалыптасады. Ол тәсілдерді қолдану жолдары айқындалады. Сабақ мақсаты білімгерлердің көркем ойлау, ес, елес қабілеттерін шығармашылық процесте дамыту болғандықтан мұндай тәжірибе осы негізде жүйелі қолданылуы тиіс. Мұндай тапсырмалар мақсаты - білімгерлердің көркем-эстетикалық талғамдары мен рухани шығармашылық ойын дамыту.

Оқу мақсаттарына сәйкес композициялық-шығармашылық мазмұнында қолданылатын оқу негіздері - академиялық, классикалық және заманауи өнер, қазақстандық суретшілердің шығармашылығы, бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары; сандық өнер (фотография, анимация, медиа құралдар); бейнелеу өнерінің визуалды

бейнелік-мәнерлік құралдары; көркем материалдар және техникалармен жұмыс дағдылары туралы түсінік. Уақыт мөлшерімен шектелген қысқа мерзімді шығармашылық композициялық қысқа-этюдтар, нобайларды орындап уақыттық, кеңістіктік сезіну дағдыларын қалыптастыру.

Білімгерлердің өздері орындаған алдыңғы жұмысын елестетіп еске түсіруі арқылы орындау процесінде оқытушы қызықты проблемалық жағдайлар туындатып сабаққа ынталандырып отырады. Білімгерлер өзі орындаған жұмысы мен тақырыбы бойынша композициялық үрдіс туралы қосымша мәліметтер мен дәлелдер келтіріп өз түсінігін, болжамдары мен көркемдік тәсілдер қолдану мақсаттарын, себебін айтып білімдерін толықтырады. Осындай интерактивті оқыту тәсілдері білім алушының эрудициялық, ықыластылық, әсерленушілік дағдыларын қалыптастырып, бейнелеу сауаттылығы мен композициялық мәдениетін дамытады.

Жоғарыда аталған Т.Бьюзеннің «Қуат, ес, шығармашылық - білу, түсіну, қолдану» әдіс жүйесінде көркемдік ойлау деңгейлерін анықтау және осы модельмен композициялық-көркемдік шығармашылыққа белсендіру мақсатында зияттық-карта тапсырмалар орындатып, бейнелік тренингтер өткізу, жеке тұлғалық бағдарлы оқыту негіздеріне сүйенеді. Мұндай тапсырмалар мен тренингтер композициялық кескіндеме түрлері мен жанрлары, орындау техникалары мен технологиялары, жалпы көркем бейнелеудің дәстүрлі тәсілдері мен көркем пластикалық әсерлі сезімдік тәсілдері тұрғысында көптеген шығармашылық танымдық мәліметтер береді. Жалпы композициялық шығармашылықтағы практикалық көркем бейнелеу тәжірибесінің өзі ғылыми негіздер арқылы қуатталатындығы түсінікті. Бейнелеу өнеріндегі көркем тәжірибенің өзі де зерттеу көзі бола алатындығын шетел ғалымы G.Sullivan, еңбегінен көруге болады [26].

Қолданылған әдіс-тәсілдер: интерактивті оқыту әдістерін қолдану, сұрақ-жауап, әңгімелеу, түсіндіру, көрнекілік. Білімгерлерге тақтадан слайдтар көрсету арқылы интербелсенді, ой-түрткі сұрақтар қойылып, бейнелеу дағдыларын қалыптастыру жаттығулары орындалады. Мұндай тәсіл шығармашылық еркіндік пен белсенділікке ынталандыру арқылы көркем ойлауға машықтандырады. *«Мысль есть первоисточник мироздания, первоисточник всего сущего, ибо всякое творчество зарождается и начинается в мысли»* [27; 40].

Ал көркем ой мен таным өнердің нақыштық бейнелеу тәсілдеріне тәуелді екендігін мына ғылыми дәлелді тұжырымнан көре аламыз: *«Когнитивное функционирование (мыслительные действия, интеллектуальное развитие, познавательный интерес, диалектика и логика мышления) ... в художественно-эстетическом блоке опирается на выразительный язык искусства (ритм, динамика, симметрия, асимметрия, статика, форма, цвет и т.д.) в природе, жизни, искусстве»* [28; 7].

Сабақ үрдісінде білімгерлер композицияның теориялық негіздері, терминдер, оқу мәселелері - композиция, пішін құрылым, көлем, түс және түстер үйлесімі, кеңістік ұғымы туралы түсініктермен танысады. Интерактивті оқыту нәтижесінде Бьюзеннің табиғи оқыту әдістемесін (БТОӘ) сабақ тақырыбы мен мақсатына сәйкес қолдану арқылы («Қ(қуат)+Е(ес)=Ш») шексіз шығармашылық қабілет) композициялық шығармашылық қабілетті жан-жақты үздіксіз дамыту мүмкіндігіне ие боламыз. Сабақ мазмұнының негізгі құрылымдық компоненттері, яғни а) өмірді, қоршаған ортаны және өнерді қабылдау (білу, түсіну және сезіну); б) сарамандық көркем қызмет (қойылымнан, еске түсіру және елестету арқылы). Бұл көркем еңбек сабағының басты екі түрі болып табылады. Осы принциптер негізінде, *көркем еңбек сабағын ұйымдастыру талаптары төменгідей болуы тиіс:*

- оқушыларға жалпы көркем тәрбие беру;
- оқушыларға жалпы көркем білім беру;
- білім мен тәрбие бірлігі (эстетикалық тәрбие мен көркем білім бірлігі);
- оқыту мен шығармашылық үйлесімділігі;
- оқушылар жас ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескеру;
- көркем эстетикалық қабылдау мен сарамандық көркем қызмет байланысы;
- көркем еңбек түрлерінің білім-тәрбие нәтижелерін тұрмыста, өмір қызметтерінде шығармашылықпен қолдануға баулу;

- оқушылар мен педагогтың белсенді шығармашылық қызметтері мен құзыреттіліктері.

Осы бағыттарда көркем білім беру мен шығармашылық қызмет түрлеріне баулуда төменгідей оқу-тәрбие әдіс-тәсілдері жүйелі қолданылады:

- оқушылардың өз қажеттіліктері мен мүмкіндіктеріне сай білім-тәрбие қызметі;

- іскерлік, тапқырлық, қиял, шығармашылық бағыттары мен еркіндік;
- заттың өзіндік бейнесін көру қабылдау және оны көру образдарын қалыптастыру;
- заттың бейнелік –суреттік қалпын, бейнелік образын қалыптастыру;
- заттың осы көру, бейнелік образын практикалық композициялық тұрғыда жүзеге асыру, көркем өнер құрал-тәсілдерімен бейнелеу.

Алайда бейнелеу сауаттылығы Б.П.Юсов мектебінің ғылыми зерттеулерінде үш компоненттен тұрады [29]. Олар біріншіден, көру образдарының «алфавиті» - олар зат пішіндері тік бұрыш, жұмыр, үш бұрыш, төртбұрыш, ұзын-қысқа, шеңбер, симметрия, жарық-көлеңке т.б. көрнекі эталондар. Бұл көрнекі образ түсініктер болып табылады. Екінші компонент - сөздік анықтамалар мен түсініктер, заңдылықтар мен ережелер, арнайы терминдер, мысалы; жарық-көлеңке, рефлекс, қатынас, колорит, контраст, т.б.

Үшінші компонент тәсілдер – техника, сызу, штрихтеу, бояу түстерін жағу т.б техникалық тәсілдер жиынтығы. Осы компонентер композициялық шығармашылықта үздіксіз өзара байланыста қолданыс тауып отырады. Бұл жағдайда композициялық көркем нақыштық құрал-тәсілдер шартты түрде үш түрге бөлінеді: материалдық-техникалық (бейнелеу құралдары және оларды қолдану дағдылары мен тәсілдері), заттық-пәндік (бейнелеу объектілері, оны таңдау іріктеу) және композициялық-шығармашылық (композициялық құрал-тәсілдер, белсенді, саналы орындалатын көркем нақыштылық, шығармашылық композициялық қызмет, іс-әрекет, көркем ой-қиял).

Ал жалпы бейнелеу өнерінде түсініктер мен ережелерді төрт топқа бөліп қарастырады:

- композиция; пішін, пропорция, қатынас, құрылым (конструкция);
- кеңістік және көлем (перспектива);
- түс және жарық (колорит, үйлесім, жарық-көлеңке).

Қорытынды

Композициялық шығармашылық жұмыстың сапалы және жоғары дәрежеде орындалуы - осы аталған көркем нақыштық құрал-тәсілдерге тәуелді. Мұнда бейнелеу сауаттылығы мен көркем нақыштылық мәселелері тығыз байланыста қолданыс табады. Бейнелеу сауаттылығы - бейне құрылымын, ал нақыштылық көркем сезімдік түйсікке негізделген нәрлі көркемдік. Тек сауаттылықпен ғана орындалған бейне әсерлі болмайды. Әрі сауатты, әрі нақышты орындалған үйлесімді бейне ғана көркем образды бола алады.

Композициялық шығармашылықпен айналысу білімгерлерге сан қырлы талап қояды: білім, іскерлік, әдет-дағды, көркем таным, талдау, бағалау т.б. Сол себепті, педагог оқытуда көркем қызметтің екі бағытын да қатар қолданады, олар: репродуктивті және продуктивті оқыту бағыттары. Репродуктивті бағыт білімгерге сырттан таңылған тәсілдер - қоршаған заттар, көрнекіліктер, қойылымдар, оқытушы түсіндіруі т.б. Ал, продуктивті тәсілдер - білімгердің өзінің ынта-жігері, оның көркем ой-жүйесі, қиялы, қатынасы, белсенділігі мен ықыласы, инициативасы.

Визуалды өнер, сәндік-қолданбалы өнер, дизайн және технология бағыттарын кіріктіре оқыту интербелсенді әдістерді қамтитын көркем бейнелік дағдылар мен бейнелеу шығармашылығының материалдық-техникалық, заттық-пәндік және композициялық-шығармашылық түріндегі көркем нақыштық құрал-тәсілдері арқылы осы сала педагог маманын қалыптастыруға жан-жақты мүмкіндік береді.

Шығармашылық-көркем қызмет үрдісінде композиция барлық элементтер мен құрал-тәсілдерді біртұтастыққа біріктіретін көркем пішіннің ең маңызды конструкциялық-пластикалық сомдаушы компоненті болғандықтан, көркем образды сомдау мен белгілі бір эмоционалдық күйді білдіруде бейнелеу құрал тәсілдерін, нақыштық элементтерін пластикалы, әсерлі таным-сезіммен игеру қажет. Олай болса, көркем еңбек сабағы оны оқытуда педагогтен неғұрлым композициялық ерекше шығармашылық пен педагогикалық шеберлікті талап етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. 2019-2020 оқу жылында ҚР-ның жалпы орта білім беретін мектептерінде оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы: Әдістемелік нұсқау хат (2019) Нұр-Сұлтан: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. – 384 б.

2. Көркем еңбек. Білім беру мазмұнын жаңарту аясында бастауыш сыныптарға арналған оқу бағдарламасы (2017) Астана, «Назарбаев зияткерлік мектептер» ДББҰ, Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім беру Академиясы. - 58 б.
3. Тәңірберген М.Ж., Умаралиева Л.М. (2019) Мектепте көркем еңбек пәнін оқытудың проблемалары және мүмкіндіктері // «Ұлы дала қыры: заманауи кезеңіндегі көркем білім беру» тақырыбындағы Халықаралық Арт-Форум материалдарының жинағы (10-11 қазан, 2019 жыл). – Алматы: Абай атындағы ҚазҰПУ. «Ұлағат» баспасы. -350 б. Б.318-322.
4. Байдалиев К.А. (2017) «Көркем еңбек» білім беру бағдарламасында туындаған проблемалар //«Білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында smart техникаларды тиімді пайдалану және әлемдік тәжірибе» тақырыбындағы халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары. І-бөлім Орал. – 368 бет. Б.64-73.
5. Давлетова Б. Е. (2017) Инновационный подход и проблемы интеграции в преподавании предмета «технология» // «Білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында smart техникаларды тиімді пайдалану және әлемдік тәжірибе» тақырыбындағы халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары. І-бөлім. Орал. – 368 бет. Б.318-324.
6. Чукалин В.Г. және т.б. (2018) Көркем еңбек: жалпы білім беретін мектептің 6-сынып оқушыларына арналған оқулық (ұл балаларға арналған нұсқа) + СД/ В.Г.Чукалин, Х.К.Танбаев, Е.Е.Велькер, О.С.Лосенко. Көкшетау: Келешек-2030. - 104 б.
7. Абдықадыров А.О. (2019) Көркем еңбек сабақтарында бастауыш сынып оқушыларын ұлттық қолөнерге баулу // Молодой ученый. №44 (282). – С.363-365. URL: <https://moluch.ru/archive/282/63664/>
8. Программы общеобразовательных учреждений (2006) Изобразительное искусство и художественный труд. 1-9 классы. Под руководством Б.М. Неменского. 2-е изд. М.: «Просвещение».
9. Глинская И.П. (1981) Изобразительное искусство: Методика обучения в 4-6 классах. К.: Рад. школа. – 126 с.
10. Даниэль С.М. (1990) Искусство видеть: О творческих способностях восприятия, о языке линий и красок и о воспитании зрителя. М.: Искусство. - 221 с.
11. Лабунская Г.В. (1965) Изобразительное творчество детей. М.: Просвещение.
12. Шорохов Е.В. (1979) Основы композиции: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. №2109 «Черчение, рисование и труд». М.: Просвещение. - 303 с.
13. Щербаков В.С. (1969) Изобразительное искусство. Обучение и творчество (Проблемы руководства изобразительным творчеством детей.) М.: «Просвещение». - 272 с.
14. Щербаков А.В. (1981) Проблемы руководства изобразительным творчеством подростков // Вопросы художественного развития школьников на занятиях изобразительным искусством. Сб.научных трудов. НИИ общей педагогики АПН СССР. Под ред. Б.П.Юсова. М. - 159 с. С. 95-122
15. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Көркем еңбек» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы. (2016) Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы.
16. Джанаев М.Б. (2019) Композицияны оқытудың поликөркемдік факторлары //Педагогика және психология. №1(38). Б.226-233.
17. Малетин В.А. (2017) Особенности художественного образования в школах Баварии // «Великая степь и Евразийские ценности: художественное образование и эстетическое воспитание» посвященной 25-летию независимости Республики Казахстан. Материалы Международной научно-практической конференции. – Астана, Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева, 10-11 января 2017 г. С. 298-301.
18. Радомская О.И. (2018) Возможности интегрированного подхода к преподаванию изобразительного искусства в общеобразовательной школе // Художественное образование в России на современном этапе: сборник научных материалов по итогам международного научно-практического кластера «Теория и практика непрерывного художественного образования в современных социокультурных условиях» (ФГБНУ «Институт художественного образования и культурологии Российской академии образования», 19–20 июня 2018 г.) / Сост. О. В. Гальчук. М.: ФГБНУ «ИХОиК РАО». – С.194-198
19. Martin-Sanchez M., Flores-Rodriguez C. (2018) Freedom and obedience in western education. Journal of Pedagogy. 9(2): 55-78. DOI: <https://doi.org/10.2478/jped-2018-0011>
20. Land N., Montpetit M. (2018) Doing pedagogical conversations (with spirituality and fat) as pedagogists in early childhood education. Journal of Pedagogy. 9(2): 79-100. DOI: <https://doi.org/10.2478/jped-2018-0012>
21. Баранмаа А.Н. (2013) Методика работы на 5 курсе по программе «Композиция» // Методика преподавания рисунка, живописи, композиции на 5 курсе специальности «Живопись»

- специализации «Станковая живопись» в художественном училище / Мат. XXVII межрег. научно-практ. конф. // Красноярск: Красноярское художественное училище им. В.И. Сурикова. – 104 с.
22. Васильева Е.И. (2009) Особенности преподавания живописи в профессиональном обучении художника традиционного прикладного искусства // Электронный научный журнал «Педагогика искусства» №1. Теория и методика профессионального образования. Институт художественного образования Российской Академии образования.
23. Бьюзен Т. (2018) Научите себя думать. Пер. с англ. Ю.И. Герасимчик. Минск: Попурри. - 224 с.
24. Barone T., Eisner E. W. (2012) Arts based research. Thousand Oaks, CA: Routledge.
25. Chilton G., Leavy P. (2014) Arts-based research practice: Merging social research and the creative arts. In P. Leavy (Ed.) The Oxford handbook of qualitative research (pp. 403–422). New York, NY: Oxford University Press.
26. Sullivan G. (2010) Art practice as research. Inquiry in visual arts. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
27. Клизовский А.И. (2006) Основы миропонимания Новой Эпохи. М.: ФАИР-ПРЕСС. – 816 с.
28. Юсов Б.П. (2001) Современная концепция образовательной области «Искусство в школе» // Виды искусства и их взаимодействие. М.: ИХО РАО. - 240 с.
29. Изобразительное искусство в начальных классах (1986) Под ред. Б.П. Юсова, Н.Д. Минц. Минск: Нар. асвета. -167 с.

Проблемы обучения композиции в соответствии с программой «Художественный труд»

М.Б. Джанаев

Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан

miyat53@mail.ru

В статье рассматриваются проблемы обучения композиции при подготовке будущих специалистов-педагогов в соответствии с новой программой «Художественный труд». Новая интегрированная программа «Художественный труд» требует в подготовке педагогов обучение композиции в таких образовательных направлениях, как визуальное искусство, декоративно-прикладное искусство, дизайн и технология, и рассмотрения сложного комплекса учебного содержания, творческих учебных заданий, структурно-конструктивных, а также смысловых контекстов в определенной системе. В результате исследования выявлены приемы естественного интерактивного обучения всестороннему развитию творческих композиционных способностей и профессиональной подготовки студентов. Определены методы развития педагогического мастерства студентов на основе систематизирующих принципов и приемов выделения трех основных видов художественной деятельности: конструктивного, изобразительного и декоративного. Показаны их систематизирующие возможности в обучении композиции, обеспечивающие применение различных приемов и техник художественной деятельности и их интеграции. Проанализировано целенаправленное развитие композиционных способностей студентов в процессе формирования творческих качеств личности.

Ключевые слова: композиция, художественный труд, визуальное искусство, декоративно-прикладное искусство, дизайн и технология, художественное образование, способность, развитие.

Problems of teaching compositions in accordance with the program “Artistic labor”

M.B. Dzhanayev

Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan

miyat53@mail.ru

The article discusses the problems of teaching composition in the preparation of future specialists of teachers in accordance with the new program of “Artistic labor”. The new integrated program “Artistic labor” requires the training of composition in educational areas of visual art in the preparation of teachers; arts and crafts; design and technology and consideration of a complex set of educational content, creative training assignments, structural and constructive, as well as semantic contexts in a particular system. As the result of the study, the techniques of natural interactive teaching of the comprehensive development of creative compositional abilities and professional training of students has revealed. In addition, methods for the development of pedagogical skills of students because of systematizing principles and techniques for identifying the three main types of artistic activity (constructive, visual and decorative) has defined. The systematizing capabilities of the three main types of artistic activity in teaching composition has shown, which ensure the application of various techniques and techniques of types of artistic activity and their integration. Had been analyzed the targeted development of students' compositional abilities in the process of formation of the personality's creative qualities.

Keywords: composition, “Artistic labor”, visual art, arts and crafts, design and technology, art education, ability, development.

Редакцияға 28.01.2020 түсті.